

Наставно– уметничко– научном већу
Факултета музичке уметности
у Београду
и
Сенату Универзитета уметности у Београду

Извештај Комисије за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта

Александра Хаци-Ђорђевића

**ПРОМЕНЕ У КОНСТРУКЦИЈАМА КЛАСИЧНЕ ГИТАРЕ
И ЊИХОВ УТИЦАЈ НА ИНТЕРПРЕТАЦИЈУ
СТИЛСКИ РАЗЛИЧИТЕ ЛИТЕРАТУРЕ ЗА ГИТАРУ**

Комисија, именована на седници Наставно–уметничко–научног већа
Факултета музичке уметности у Београду, дана 16.1.2015. године, у саставу:

Вера Огризовић, редовни професор - ментор

Срђан Тошић, редовни професор

Љиљана Несторовска, редовни професор

Др Дарко Карајић, доцент

Срђан Хофман, редовни професор у пензији

на основу детаљног увида у писани део докторског уметничког пројекта,
биографију кандидата, као и у концертно извођење,

одржано 5.3.2015. године у Галерији Коларчеве задужбине, подноси следећи

ИЗВЕШТАЈ

БИОГРАФСКИ ПОДАЦИ

Александар Хаци-Ђорђевић је уметник чија се каријера упоредо развијала у домену извођаштва и педагогије.

Рођен је 1963. године у Београду где завршава средњу школу у класи професорке Наде Кондић. Наступа у Загребу на *Ревији младих телената Југославије* и осваја прве награде на Савезним такмичењима у Љубљани и Сарајеву. На студије гитаре одлази у Праг где са највишом оценом дипломира на Академији за музику, 1987. године и стиче титулу Магистра музике. Студирао је у класи професора Шћепана Рака и Мартина Мисливечека. Током студија осваја прву награду на међународном такмичењу у Кутној Хори, у Чехословачкој, 1984. године. После студија се враћа у Београд, где почиње његова плодна и богата каријера концертног извођача и педагога.

Низ година је радио као професор у Музичкој школи *Јосип Славенски* у Београду, а данас је запослен као професор у Музичкој школи *Ватрослав Лисински* у Београду. Током 1990. године радио је као професор на Факултету музичке уметности. Од 1994-1996. године предавао је гитару на Европском Конзерваторијуму за музику у Пафосу на Кипру. Такође је радио као професор гитаре и камерне музике на Академији лепих уметности у Београду.

Његови ученици већ више од 25 година освајају највише награде на такмичењима гитаре у земљи и иностранству. Од отварања Одсека гитаре на Факултету музичке уметности више десетина његових ученика уписало је студије и дипломирало, а многи од њих су данас истакнути концертни гитаристи и професори.

Редован је члан жирија на Републичком такмичењу гитаре и камерне музике. Учествовао је у раду жирија и као предавач на *Гитар-Арт* фестивалу од његовог оснивања до данас. Водио је семинар за музичке педагоге у Херцег-Новом. Био је у жирију на такмичењима и фестивалима и подучавао гитаристе на семинарима широм Србије (Београд, Лесковац, Смедерево, Пожаревац, Аранђеловац, Уб, Доњи Милановац, Суботица, Вршац, Ниш, Нови Сад, Зрењанин, Ариље...), Босне и Херцеговине (Требиње, Сарајево, Билећа, Бања Лука), Црне Горе (Бар, Никшић, Подгорица), Македоније (Скопље) и Словеније (Љубљана, Мурска Собота).

За своју педагошку делатност у образовању младих талената добио је низ награда од којих издвајамо: Награду Скупштине града Београда за изузетан допринос у припреми ученика за учешће на међународним такмичењима и афирмацији младих талената 2004. године, Годишњу награду Заједнице музичких и балетских школа Србије 2005. године за педагошку делатност у образовању младих талената, Признање Нишког фестивала гитаре за вишегодишњи допринос развоју класичне гитаре у Србији 2009. године.

Један је од оснивача *Југословенске асоцијације класичне гитаре* и *Гитар-Арт* фестивала. Такође је био у оснивачком одбору *Асоцијације гитаре југоисточне Европе* и учествовао у раду Конгреса *Асоцијације* у Бугарској.

Александар Хаџи-Ђорђевић је изградио запажену каријеру као концертни гитариста. Разноврсност његове тонске палете, дубоки доживљај и разумевање музике широког стилског распона од ренесансе, преко барока и класике, до романтизма, шпанске музике и музике двадесетог и двадест првог века, дају његовој интерпретацији један посебан квалитет. Његови концерти увек изазивају велико интересовање колега и љубитеља гитаре.

...Хаџи-Ђорђевићево извођење Сора, Костеа, Пјацоле одушевило је љубитеље гитаре... (Требиње, 2005)

...Хаџи-Ђорђевић се упустио у крупан подухват: извео је репрезентативне и популарне комаде гитарске литературе који су открили леп, богат тон, музикалност

и интерпретативну интуицију каква се не среће пречесто... (Политика, фебруар 2005)

Наступао је у Србији и иностранству. Од концертних наступа у иностранству издвајамо наступ у Дубровнику (Палата Спонза) 1983. године, концерте у Пафосу и Лимасолу на Кипру (1994. и 1995), концерте у Требињу (2001. и 2007), у Сарајеву (2000) и концерт на *Летњем гитар-арт* фестивалу у Херцег-Новом 2007. године. Од наступа на домаћим сценама издвајамо концерте на *Гитар-Арт* фестивалу (2005. и 2009) и концерте у сали *Мадленијанум* (2001. и 2007). За развој гитаре код нас веома су значајни његови концерти у градовима Србије: Суботица, Ужице, Неготин, Крагујевац, Ниш, Панчево, Смедерево, Пожаревац, Нови Сад, Лесковац, Ваљево, Зрењанин, Обреновац, Ариље...

Од 1998. године у дуу са Срђаном Тошићем, наступао је у градовима Србије и Босне (Крагујевац, Ваљево, Сомбор, Апатин, Ужице, Нови Сад, Бања Лука, Ниш); издвајамо концерт у београдском *Битеф-театру* 1998. године у организацији Амбасаде Бразила, концерте у Музичкој школи Коста Манојловић, у *Галерији Прогрес* (1999), као и концерт на првом *Гитар-Арт* фестивалу (2000. године).

Остварио је низ снимака за Радио и Телевизију. Наступи на *Гитар-Арт* фестивалима 2000, 2005, 2009. забележени су на дисковима у издању *Гитар-Арта*.

Његови ученици, бивши и садашњи студенти гитаре на Факултету музичке уметности и неке од њихових награда:

Зоран Анић (Лауреат на Републичком такмичењу и Савезном такмичењу у Сарајеву); Владан Недељков (прва награда на Републичком такмичењу и друга на Савезном такмичењу у Сарајеву); Растко Аксентијевић; Вера Бакиш; Маја Радованлија (сада професор на Универзитету Минесота у САД); Милан Дујмовић; Сесилија Брајовић; Марко Ердевички (прва награда на Републичком и прва на Савезном такмичењу у Котору; данас професор у Норвешкој); Горан Ковачић (друга награда на Републичком такмичењу); Александар Пешић (друга награда на Републичком такмичењу); Влада Јовановић (друга награда на Републичком такмичењу); Душан Ерак; Огњен Грчак; Милан Јовановић; Никола Старчевић

(друга награда на Републичком такмичењу); Дамјан Станишић (сада професор у Словенији); Сретен Попара (дипломорао у Нишу); Милан Дерета (прва награда на Републичком такмичењу); Виктор Илић (прва награда на Републичком такмичењу, прве награде на *Гитар-Арт* фестивалу, у различитим категоријама, прва награда у Немачкој); Душан Стојановић (прва награда на Републичком такмичењу, дипломорао на Музичкој академији у Вајмару, данас професор у Словенији); Сабрина Влашкалић (прва награда на Републичком такмичењу, прва награда на више *Гитар-Арт* фестивала у различитим категоријама, прве награде у Италији и Немачкој, данас професор на Академији у Гронингену у Холандији); Милана Бенедек (прва награда на Републичком такмичењу); Жељко Старчевић (друга награда на Републичком такмичењу); Лазар Остојић (прва награда на Републичком такмичењу); Милош Вукићевић (прва награда на Републичком такмичењу); Урош Мартиновић (прва награда на Републичком такмичењу); Лука Стаменковић (прва награда на Републичком такмичењу, сада на студијама у Цириху); Момчило Александрић (прва награда на Републичком такмичењу); Игор Заграђанин (прва награда на Републичком такмичењу); Алекса Тарабановић (прва награда на Републичком такмичењу); Живановић Филип (прва награда на Републичком такмичењу).

Учешће у раду жирија и на семинарима (избор):

Од 1990. до 2010. године редовно је био члан жирија на свим Републичким такмичењима гитаре и камерне музике. Од 2000. године до данас учествује у раду жирија и држи часове на семинарима, у оквиру *Гитар-Арт* фестивала.

-2015. године - дводневни семинар за младе гитаристе и њихове професоре у Љубљани; семинар за гитаристе у Зрењанину

-2014. године – семинар у оквиру фестивала *Арлем* у Ариљу; менторски часови у Музичкој школи *Коста Манојловић* у Замуну и у Музичкој школи у Смедереву; Фестивал гитаре у Ваљевоу, жирирање за Интернет такмичење

-2013. године – семинар у оквиру *Арлема* у Ариљу; семинар у Љубљани; менторски часови у Музичкој школи *Коста Манојловић* у Земуну, Фестивал гитаре у Ваљевоу, жирирање за Интернет такмичење

-2012. године семинар интерпретације за ученике и професоре у Мурској Сobotи

-2011. године Фестивал гитаре у Ваљевоу, такмичење у Музичким школама Јосиф Маринковић и Петар Коњовић, Војвођански фестивал гитаре у Новом Саду, Барски фестивал гитаре

-2010. године Нишки фестивал гитаре, Фестивал гитаре у Мурској Сobotи

-2009. године Фестивал гитаре у Ваљевоу, такмичење у Музичким школама Јосиф Маринковић и Петар Коњовић

-2008. године Војвођански фестивал гитаре у Новом Саду, такмичење у Музичкој школи на Убу, такмичење у Доњем Милановцу, такмичење у Аранђеловцу, Фестивал гитаре у Никшићу, такмичење у Пожаревцу

-2007. године Барски фестивал гитаре, *Летњи гитар-арт* фестивал, Фестивал гитаре у Суботици

НАЈЗНАЧАЈНИЈИ СОЛИСТИЧКИ

КОНЦЕРТИ:

Нови Сад, *Војвођански фестивал гитаре*, април 2011.

Бар, *Барски фестивал гитаре*, јануар 2011.

Ниш, *Najzus guitar festival*, децембар 2010.

Мурска Сobotа, *Morski festival gitare*, јануар 2010.

Београд, *Вече класичне гитаре на Коларцу*, децембар 2009.

Ваљево, *Фестивал гитаре*, децембар 2009.

Суботица, *Guitar open festival*, мај 2009.

Пожаревац, *Фестивал гитаре* 2008.

Херцег-Нови, *Летњи гитар-арт* фестивал, август 2007.

Требиње, *Музеј Херцеговине*, август 2007.

Београд, *Мадленијанум*, мај 2007.

Бар, *Барски фестивал гитаре*, јануар 2007.

Анализа и оцена писаног дела докторског уметничког пројекта

У писаном делу докторског уметничког пројекта, који обухвата 93 странице текста, Александар Хади-Ђорђевић веома студиозно и аргументовано излаже и разматра бројне аспекте у вези са одабраном тематиком.

Рад је прегледно структурисан и садржи, на почетку, изјаву захвалности, аспстракт и детаљан садржај, а затим увод, пет централних поглавља и закључак, док су на крају, у додатку, табеле (разлике у дужини тела гитаре, ширина главног вибрирајућег дела горње плоче, у дужини/ширини кобилице), изворе података за табеле, списак нотних примера, речник мање познатих појмова и израза, те списак коришћене литературе и тонских снимака.

У УВОДУ,

аутор указује на нове стандарде који су, пре свега захваљујући Андресу Сеговији - великом уметнику и гитаристи који је за гитару створио место равноправно ономе осталих инструмената - током XX века постали императив у јавном концертном извођењу и у аудио записима класичне гитаре, подвлачећи допринос тадашњих врхунских градитеља који су, оставши у додиру са префињеношћу тона инструмента, допринели и његовој већој волуминозности.

Анализирајући савремене тенденције у градњи, аутор излаже и (нове) проблеме, везане за употребу нових материјала и конструктивних решења, од којих су нека у први план довела јачину звука гитаре, занемаривши естетику тонских слојева неопходних за тумачење уметничке музике.

Осврћући се, затим, на значајна научна истраживања која су се, током XX века, бавила квалитетом тона на класичној гитари, као и на публикације градитеља који су своје знање базирали на вишегенерацијском искуству исте породице, на

практичним експериментима и на наслеђу градитеља уопште - наглашава важност повезивања акустичко-техничких карактеристика инструмента са захтевима савременог уметничког репертоара.

У ПРВОМ ПОГЛАВЉУ,

ЕЛЕМЕНТИ КОНСТРУКЦИЈЕ ГИТАРЕ И ЊИХОВ УТИЦАЈ НА ЗВУК ИНСТРУМЕНТА,

на почетку су графички представљени делови инструмента, уз уводно објашњење о њиховом појединачном и узајамном деловању.

У наставку, наведени су сви акустички релевантни делови инструмента -

жице, врат, горња плоча (лепезасте летвице, попречне греде, звучни отвор), странице, доња плоча, везивни елементи, кобилица, лепак, лак - и детаљно објашњена њихова специфична улога у продукцији звука.

У ДРУГОМ ПОГЛАВЉУ,

ИНТЕРПРЕТАТИВНЕ ПРЕПОСТАВКЕ У ВЕЗИ СА КВАЛИТЕТОМ ТОНА МОДЕРНИХ КОНЦЕРТНИХ ГИТАРА,

аутор указује на стилску разноврсност савременог гитарског репертоара, који подразумева композиције од ренесансе до модерне уметничке музике, подвлачећи важност познавања специфичних тонских захтева у извођењу одређеног стила. Исто тако, наглашава неопходност повезивања тонских квалитета инструмента са интерпретативним захтевима различитих стилова.

Кроз одељке овог поглавља, посвећене епохама богатим делима за гитару (стара музика - класичан и раноромантичан период - музика друге половине XIX века у Шпанији и музика XX века са елементима фолклора Шпаније и Латинске Америке - музика за класичну гитару савременог језика), детаљно анализира тонске захтеве у интерпретацији музике одређене епохе, објашњавајући, у вези са тим,

конструктивне и звучне карактеристике одговарајућих инструмената (вихуела, барокна лаута, барокна и класично-романтична гитара).

У овом поглављу сазнајемо и значајне, доскора непознате, податке о ауторима и извођачима, али и драгоцене информације о градњи и градитељима, али и са сарадњом чувених солиста XIX и XX века (Аркас, Тарега, Менон, Љобете, Сеговија, Брим ...) и водећих градитеља (Торес, Симплицио, Гарсија, Хаузер I, Мануел и Хозе II Рамирез, Флета...) и са репертоаром који је обележио појаву гитаре на концертном подијуму (Бош, Баркос, Де Фаља, Виља Лобос, Тороба, Мијо, Русел, Беркли, Хинастера, Хенце, Мартен, Брауер, Богдановић, Рак...).

На крају овог поглавља, подвукавши утицаје звучно-конструктивних карактеристика одређеног инструмента на стварање нових дела и новог приступа извођењу (али и обрнуто - на појаву нових конструктивних решења која је требало да одговоре другачијим музичким захтевима), аутор, аргументовано се ослањајући на изложено, закључује да су интерпретативни захтеви, везани за дела различитих стилских периода, основ из којих произилази потреба за тонским квалитетима савремене концертне гитаре.

ТРЕЋЕ ПОГЛАВЉЕ

РАЗВОЈ КОНСТРУКЦИЈЕ ГИТАРЕ У XIX ВЕКУ,

подељено је на два дела - *конструкција гитара у првој половини XIX века и конструкција гитара у другој половини XIX века.*

На почетку првог дела је, пре свега, обрађена једна од главних промена везаних за гитару, а која се одиграла на прелазу из XVIII у XX век - увођење *шестог* реда жица (у то доба се још увек користе, као што је био случај са барокном гитаром, *двоструке* жице, а пар жица је носио назив *ред*), чиме је био проширен басов регистар инструмента. За овим следи опис конструктивних карактеристика новог инструмента, чија се градња, у Шпанији, одржала неколико деценија, као и осврт на истакнуте градитеље овог доба, Пахеса и Бенедида, који су живели и радили у Кадизу.

Ипак, промене на инструменту које ће омогућити извођење технички сложенијих дела, одиграле су се у то доба у другим земљама Европе, готово истовремено у Напуљу, Бечу, Лондону и Миракуру (Француска). Овде се појављују инструменти са 5, 6 и 6 *једноструких* жица. Остатак првог дела поглавља посвећен је овим променама. Наведене су новине у технологији израде жица, механизма за штимовање, али су, првенствено објашњени историјат, конструктивне карактеристике и тонске одлике самих инструмената (из радионица у Напуљу - Фабрикаторе, Бечу - Штауфер, а затим Шерцер, Лондону - Панормо и Миракуру - Лакот). Захваљујући сачуваним оригиналним инструментима, овде затичемо и прецизне мере главних карактеристика гитара (мензура, нагиб врата, број прагова) и низ нових решења која су кансије унапредили градитељи друге половине XIX и у XX веку (метални фиксирани прагови, затворен механизам за штимовање, ојачање горње плоче са 7 леззастих летвица, кост уместо дрвета на кобилици, 4 попречне греде на горњој плочи, итд).

Други део овог поглавља посвећен је Антонију Торесу, чије су иновације у градњи гитара омогућиле извођачима квалитетно нов приступ интерпретацији и техници свирања и отвориле велико ново поглавље у историји инструмента. Тонски и естетски квалитети његових гитара утрли су пут развоју савремене градње.

Осим излагања о извођачима - превасходно о Аркасу, а затим и о Тареги, Љобету и Пухолу, који су Тореса инспирисали на стварање инструмента који би одговорио све озбиљнијим захтевима репертоара, аутор у приложеној табели наводи чувене Торесове инструменте (од 200 израђених, сачувано је око 70), анализирајући њихове мере и указујући на њихов утицај на савремену градњу. Исто тако, уз графички приказ плана горње плоче, детаљно објашњава које су се иновације одржале до данас, и после 150 година - напињање горње и доње плоче, уметање страница у врат, начин израде бордура и розете, величина и израда кобилице, стопе и пете, начин спајања горње и доње плоче, обрада горње плоче тако да буде тања према ободу...

Подвлачећи још једном јединственост звучног спектра Торесових гитара, њену изражајност, речитативност, певност и јасноћу, аутор нас на одговарајући начин уводи у тематику

ЧЕТВРТОГ ПОГЛАВЉА

КОНСТРУКЦИЈЕ ГИТАРА У XX ВЕКУ И ЊИХОВ УТИЦАЈ НА ИНТЕРПРЕТАЦИЈУ НАЈПОЗНАТИЈИХ ИЗВОЂАЧА,

у коме се детаљно бави анализом специфичних квалитета инструмената врхунских градитеља XX века, као и разликама ових инструмената (гитара?) у односу на Торесове. Овде је, међутим, захваљујући доступности аудио записа, објашњено и како су тонске, пројективне и друге особине ових гитара утицале на извођења најпознатијих уметника XX века.

У претходном делу рада су наведени елементи конструкције и њихов утицај на звук инструмента, објашњена веза интерпретације, као базичне претпоставке, са одговарајућим квалитетима савременог инструмента и изложен развој градње у XX веку и почетком XXI века, са посебним освртом на Торесове иновације - док се у овом поглављу аутор исцрпно бави суштинским разматрањем утицаја конструкције, манифестоване у тонској префињености одређеног инструмента, на интерпретативне идеје и остварења концертаната.

Редом, обрађени су настанак, специфичне конструктивне карактеристике, као и разлике у односу на Торесове гитаре, инструмената водећих градитеља XX века - Хаузера I, Хозеа Рамиреза III, Флете, Бушеа и Антонија Марина - али и њихови утицаји на градњу крајем XX и почетком XXI века.

Андрес Сеговија упознаје Хаузера I 1923. године, а његове гитаре користи на концертима од 1929. године. За свој главни инструмент, године 1937, одабира једну Хаузерову гитару коју ће касније назвати *гитара столећа*. Разлике у тонским карактеристикама Хаузерове гитаре у односу на Маестров претходних инструмената (Мануел Рамирез) уродиле су променама у читавом спектру уметникових интерпретативних решења. Она су, заједно са тонским аспектом Хаузер гитаре, побројана и детаљно анализирана у даљем тексту, на основу аудио снимка

Сеговијиног реситала у Единбургу (Шкотска) из 1955. године. Ова анализа обухвата цео програм реситала (Галилеи, Бах, Шуберт, Тансман, Лобос, Тедеско, Гранадос).

Британски гитариста Џулијан Брим, такође велики солиста XX века, своју је естетику, на почетку каријере, засновао на Сеговијиним снимцима на Хаузер гитари - успевши да набави два Хаузерова инструмента (један из 1925, а касније и други, из 1936. године) од којих се ниједан није приближио квалитетима Сеговијине *гитаре столећа*. Брим је започео сарадњу са шпанским градитељем Хозеом Романиљосом, чији ће инструмент (рађен према плану гитаре Хаузера I) користити на врхунцу своје каријере.

Следећи градитељ који је привукао Сеговијину пажњу био је Хозе Рамирез III, који је под Маестровим утицајем у своју градњу увео елементе преузете од Хаузера. Гитаре овог градитеља Андрес Сеговија је користио од 1963. године, када је његова Хаузер гитара неуспешно репарирана; уз њу, користио је и инструменте Хаузера II и Игњација Флете, градитеља из Барселоне.

Флетине гитаре биле су, захваљујући утицају Сеговије, главни избор још једног значајног уметника XX века, аустралијског извођача Џона Вилијамса. На инструменту овог градитеља је остварио неке од врхунских домета у својој каријери, укључујући и чувени снимак из 1972. године (транскрипција клавирских дела И. Албениза), који је гитарско извођење усмерио ка новим, модерним токовима. Утичући на интерпретацију уметника, специфични тонски квалитети инструмента су помогли и новој естетици.

Аутор, даље, анализира инструменте Робера Бушеа и Антонија Марина Монтера, градитеља који су израду инструмената базирали на Торесовим решењима. Маринова сарадња са Бушеом уродила је настанком модерне концертне гитаре у Гранади, различите од инструмената мадридске продукције (Рамирез, Контрерас, Бернабе...).

На Бушеовим гитарама је Џулијан Брим остварио велики број снимака и јавних наступа, који су овде проучени, а објашњена је и веза између деликатног тона Бушеовог инструмента и сродног Бримовог естетског и интерпретативног опредељења.

Коначно, аутор у закључку овог поглавља објашњава смернице које су поменути врхунски инструменти пружили градитељима следеће генерације (Данијел Фридриш, Доминик Филд). Њихове гитаре се данас развијају захваљујући, како личној инвенцији и личном искуству, тако и на завештању Тореса, Хаузера I, Хозе Рамиреза III, Флете и Бушеа.

У ПЕТОМ ПОГЛАВЉУ

ИНТЕРПРЕТАЦИЈА ПРОГРАМА УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА НА ГИТАРИ АНТОНИЈА МАРИНА,

Александар Хаци-Ђорђевић, описавши специфичне карактеристике - конструктивне и тонске, детаље везане за однос регистара, трајање тона, динамичке могућности, тонске боје и брзину звучног одговора - објашњава, крећући се кроз програм реситала, којим ће извођачко-техничким поступцима, имајући у виду претходно наведене особине инструмента, одговорити на стилске захтеве појединачних композиција.

Овде аутор има у виду звук историјских инструмената на којима су се дела првобитно изводила (*ПАСАКАЉА* С. Л Вајса - на барокној лаути, *ЕЛЕГИЧНА ФАНТАЗИЈА* Ф. Сора - на романтичној гитари - као и три става из збирке *ЗВУЦИ БАРДОВА* Ј. К. Мерца) али и музичке захтеве самог дела, тематику, који се регистри користе, да ли је пулсација спора или брза, какав је динамички распон...). Уз детаљан опис дела и њихову анализу, у овом поглављу је дат изузетно занимљив, стручан и детаљан план извођења.

У ЗАКЉУЧКУ рада

су повезани основни правци истраживања - испитивање конструкцијских модела инструмената стављених у контекст репертоара који се изводи на савременој класичној гитари, довођење разних тонских карактеристика инструмената у везу са стилем и епохом и проналажење и праћење утицаја идеја градитеља XIX века на конструктивне и тонске карактеристике гитара XX века.

Овде аутор упућује на неопходност познавања тонских захтева различитих епоха, карактеристика резонантне плоче у смислу квалитета тона, али и на важност континуитета у приступу идејама и градњи.

Затим, предлаже смерове у којима би се могла кретати даља истраживања, било да су у питању модели инструмената који нису разматрани у раду или модели који користе модерне материјале (карбон, номекс и сл.), било да се ради о интерпретативним потребама извођача (проучавањем већег броја композиција различитог карактера у оквиру исте епохе) или о упоредној анализи научних радова повезаних са акустиком гитаре.

ОЦЕНА ОСТВАРЕНИХ РЕЗУЛТАТА

У свом истраживачком раду Александар Хаџи-Ђорђевић анализира историјат и различите конструкције класичне гитаре и њихов утицај на квалитете звука инструмента, као и на избор репертоара и интерпретацију извођача - пратећи снимке водећих интерпретатора двадесетог века.

Аналитичко-компаративни приступ изузетно обимном материјалу резултирао је драгоценим запажањима у оквиру његовог истраживања дате теме.

Његов приступ извођачким захтевима везаним за музику различитих стилских периода уродио је креативном концертном реализацијом стилски разноврсног програма. Јавно извођење композиција у оквиру концертне презентације пропраћено детаљним усмерењима о начину извођења у писаном делу рада, потврђује тумачења и анализу у писаном делу докторског уметничког пројекта.

КРИТИЧКИ ОСВРТ

Тема коју је Александар Хаџи-Ђорђевић одабрао за свој истраживачки рад оригинална је и иновативна у одабраној области, не само код нас већ и у светским оквирима. Кандидат је у писаном делу докторског уметничког пројекта показао способност аналитичког и компаративног проучавања утицаја конструкција класичне гитаре на интерпретацију стилски различите гитарске литературе, а

јавним извођењем стилски разноврсног програма се доказао као изузетан уметник и потврдио резултате и закључке свог теоријског рада. На тај начин кандидат је оправдао избор теме свог докторског уметничког пројекта.

ЈАВНО ИЗВОЂЕЊЕ ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА

Концертно извођење докторског уметничког пројекта Александра Хаџи-Ђорђевића **ПРОМЕНЕ У КОНСТРУКЦИЈАМА КЛАСИЧНЕ ГИТАРЕ И ЊИХОВ УТИЦАЈ НА ИНТЕРПРЕТАЦИЈУ СТИЛСКИ РАЗЛИЧИТЕ ЛИТЕРАТУРЕ ЗА ГИТАРУ** представљено је на реситалу у Галерији Коларчеве задужбине у Београду, 5. марта 2015. у 17 и 30 часова.

Изведен је следећи програм:

<i>Silvius Leopold Weiss</i>	<i>Passacaglia</i>
<i>Fernando Sor</i>	<i>Fantaisie Elegiaque</i>
<i>Johann Kaspar Mertz</i>	<i>Unruhe, An Malvina, Romanze</i>
<i>Mario Castelnuovo Tedesco</i>	<i>Capriccio Diabolico (Ommagio a Paganini) on. 85a</i>
<i>Federico Moreno Torroba</i>	<i>Suite Castellana</i>
<i>Fandanguillo-Arada-Danza</i>	
<i>Isaac Albeniz</i>	<i>Cordoba</i>
<i>Leo Brouwer</i>	<i>Elogio de la Danza</i>
<i>Manuel Maria Ponce</i>	<i>Sonatina Meridional</i>

Обиман и извођачки захтеван програм који је Александар Хаџи-Ђорђевић извео на концерту у потпуности је одговорио тезама постављеним у писаном делу докторског уметничког пројекта.

Прва композиција на програму, *Пасакаља С. Л. Вајса*, дата је у зналачки арпеђираним акордима, одговарајућој орнаментици и у однегованом звуку басовог регистра, чиме је на гитари постигнут звик близак звуку барокне лауте, за коју је ово дело оригинално писано.

Следеће две композиције, *Елегичну фантазију Ф. Сора* и три комада *Ј. К. Мерца* кандидат је одсвирао подржавајући пре свега певно звучање сопранског регистра

док је басов регистар остварио уздржаније, те се тако приближио звуку класично-романтичне гитаре, из периода када је ова музика писана.

У композицији *Капричо дијаболично* М. Кастелнуова Тедеска кандидат је узео у обзир све релевантне карактеристике инструмента - основно наштимање, брзину одговора, динамички распон, трајање тона, колорит регистара инструмента - и захваљујући томе остварио упечатљиву интерпретацију овог изазовног и виртуозног дела.

У првом ставу *Кастилјанске свите* Ф. М. Торобе коришћени су перкусиван тон, стакато свирање и акценти, којима је наглашен његов плесни карактер; легато извођење, измена регистарских боја и истицање звучности флажолета у акордима, успешно су дочарали импресионистичку атмосферу другог става, док је инсистирање на брзом и гласном одговору у сопранском регистру, истовремено са пригушеним звуком у осталим регистрима, истакло прегледност и рељефност трећег става.

У *Кордоби* Исака Албениза Александар Хаџи-Ђорђевић се определио, анализирајући извођења водећих солиста двадесетог века, за приступ који подразумева својеврсну оркестрацију богату различитом артикулацијом, бојама а нарочито динамичким распонем у горњем регистру. Оваквим поступком задовољена је вишеслојност музичких захтева ове композиције.

Детаљно израђеним екстремним захтевима у динамици, боји, агогици и артикулацији које подразумева композиција *У славу игре* Л. Браувера, као и успешно третирање звука гитаре као блискијег клавирском или звуку харфе, кандидат је изузетно успешно одговорио музичко-техничким захтевима овог дела.

Аутентични карактер *Сонатине Меридионал* мексичког композитора Мануела Марије Понсеа Александар Хаџи-Ђорђевић постигао је изразитим динамичким распонем у мелодији, брзим одговором репетираних тонова у средњем и доњем регистру који имитирају кастањете, као и реским звуком разгада, потенцирајући и комбинујући на тај начин елементе стилизоване фламенко игре са елементима импресионистичког израза.

Дугогодишња активност Александра Хаџи-Ђорђевића у извођачком, стручном и истраживачком смислу уродила је изузетно упечатљивим концертним извођењем, које је наишло на неподељен, веома позитиван пријем и код публике и код свих чланова Комисије.

ЗАКЉУЧАК КОМИСИЈЕ

Оригиналност и стручност докторског уметничког пројекта кандидата Александра Хаџи-Ђорђевића чине овај рад јединственим у нашој средини али и у међународним оквирима. Успешна реализација ове тематике произилази из аутентичног споја уметничке и истраживачке праксе, отелотворене у профилу Александра Хаџи-Ђорђевића, цењеног стручњака и надахнутог извођача. У оквиру свог докторског уметничког пројекта **ПРОМЕНЕ У КОНСТРУКЦИЈАМА КЛАСИЧНЕ ГИТАРЕ И ЊИХОВ УТИЦАЈ НА ИНТЕРПРЕТАЦИЈУ СТИЛСКИ РАЗЛИЧИТЕ ЛИТЕРАТУРЕ ЗА ГИТАРУ**, Александар Хаџи-Ђорђевић је потврдио своје значајне способности емпиријског, аналитичког и синтетичког проучавања у области конструкција класичне гитаре, а својим концертним извођењем у највишем професионалном домену музички презентовао томе адекватно тумачење репертоара.

На основу изнетог, Комисија за оцену и одбрану докторског пројекта Александра Хаџи-Ђорђевића констатује да писани део његовог докторског уметничког пројекта представља драгоцен и оригиналан допринос уметничкој области извођачке праксе на гитари, као и да у потпуности одговара захтевима докторских уметничких студија.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ:

ВЕРА ОГРИЗОВИЋ, редовни професор-ментор

СРЂАН ТОШИЋ, редовни професор

ЉИЉАНА НЕСТОРОВСКА, редовни професор

Др ДАРКО КАРАЈИЋ, доцент

СРЂАН ХОФМАН, редовни професор у пензији